

Shahid Beheshti
University

رمزنگاری

هادی سلیمانی

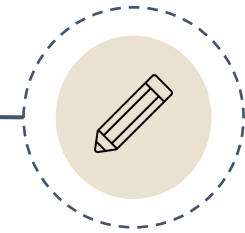
پژوهشکده فضای مجازی دانشگاه شهید بهشتی

- اجازه‌ی ایجاد نسخه‌های دیجیتالی جدید بر اساس بخشی یا تمام مطالب این اسلاید بدون پرداخت هزینه اعطا می‌شود، مشروط بر این‌که:
- فقط به‌منظور و در راستای استفاده‌ی آموزشی (شخصی و یا کلاسی) ساخته شده باشند و برای کسب هرگونه سود و یا مزیت تجاری استفاده نشوند.
- نسخه‌های جدید حاوی ارجاع مستقیم به نام تهیه‌کننده اسلاید (هادی سلیمانی) و محل کار وی (پژوهشکده فضای مجازی دانشگاه شهید بهشتی) باشند.
- مجموعه‌ی حاضر بر اساس نظرات ارزشمند دانشجویان (سابق) دانشگاه شهید بهشتی و همکاران محترم تهیه شده است که از تمام آن‌ها قدردانی می‌شود؛
- (به‌خصوص خانم‌ها سارا زارعی و فاطمه عزیزی نقش مهمی را در تهیه نسخه‌ی نهایی بر عهده داشته‌اند. خانم مهندس زارعی علاوه بر کمک در آماده‌سازی نسخه‌ی فعلی اسلایدها، در تصحیح اشتباهات نسخه‌ی قبلی و همچنین تکمیل و بازتعریف محتوای درس‌ها بسیار تاثیرگذار بوده‌اند).
- برای مشاهده‌ی اسلایدها و ویدئوهای تدریس این درس به آدرس زیر مراجعه فرمایید:

http://facultymembers.sbu.ac.ir/h_soleimany/cryptography-course/

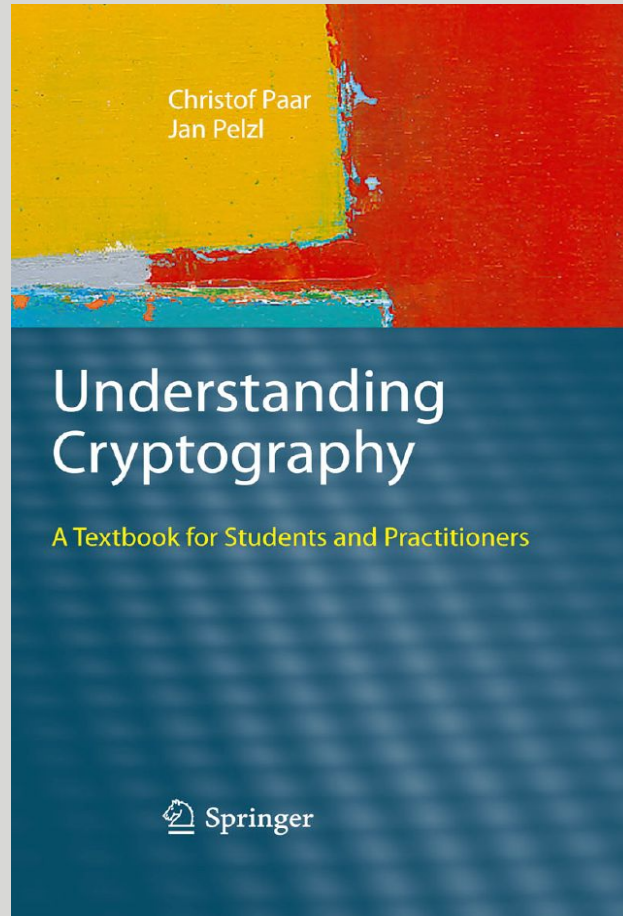
درس چهاردهم

تابع چکیده‌ساز

■ معرفی مرجع

تابع چکیده‌ساز

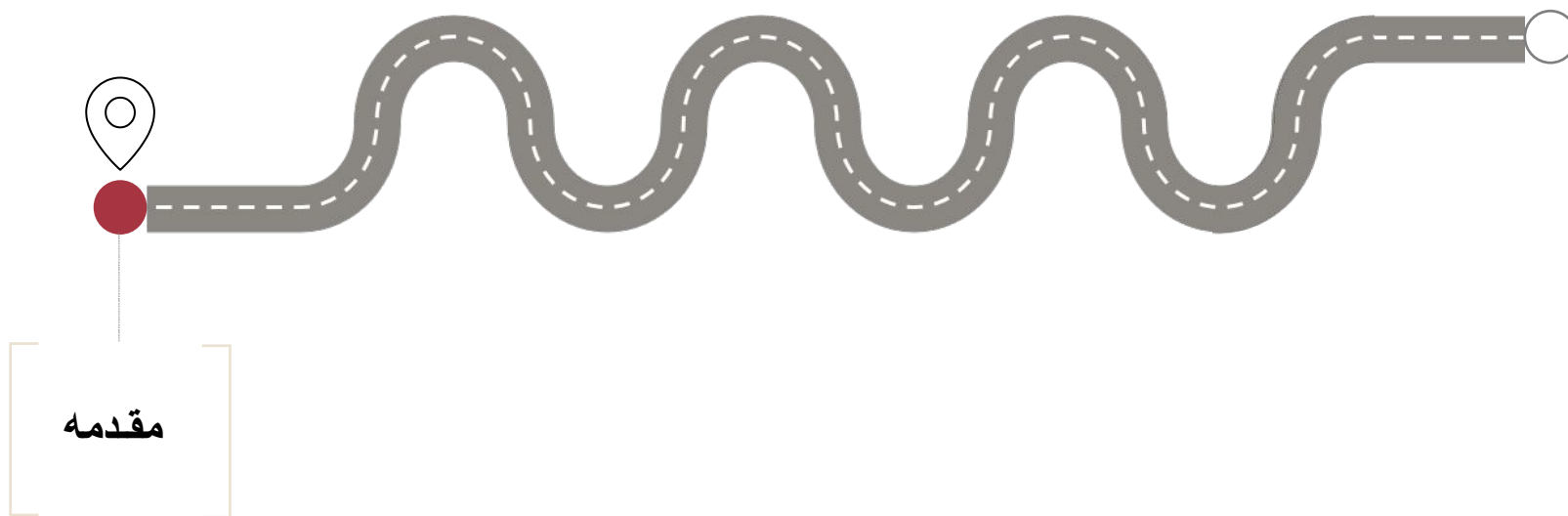

Paar, C., & Pelzl, J. (2009). Understanding cryptography: a textbook for students and practitioners. Springer Science & Business Media.

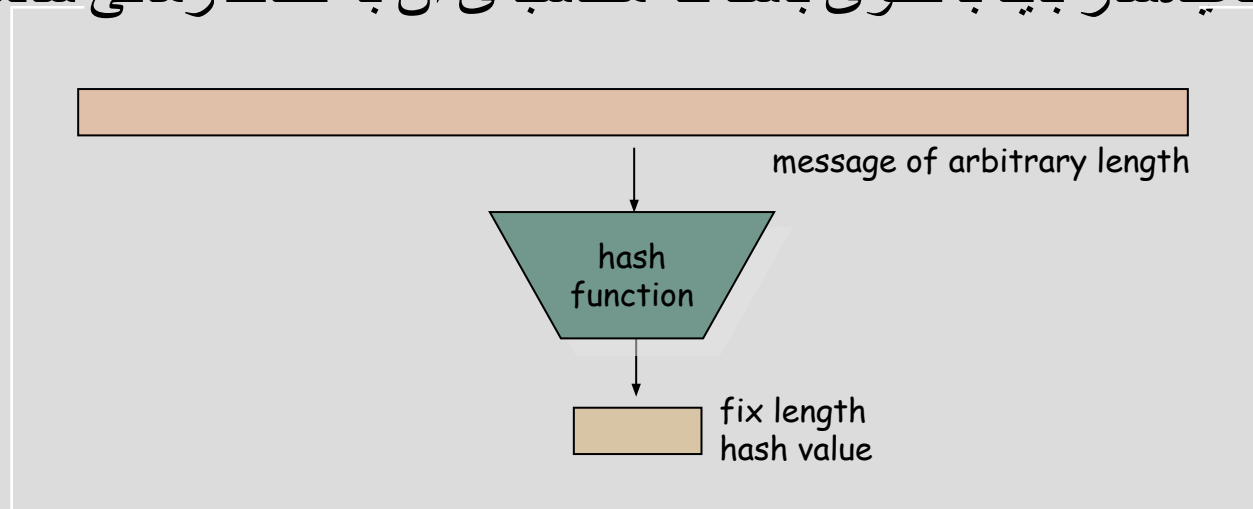
مثال‌ها و تصاویر این بخش از درس از کتاب مرجع است (در غیر این صورت مرجع شکل ذکر شده است).

- مقدمه
- برخی کاربردهای تابع چکیده‌ساز (امن)
- کران امنیتی تابع چکیده‌ساز
- ساخت تابع چکیده‌ساز
- استفاده از رمزهای قالبی
- توابع چکیده‌ساز خانواده MD4
- SHA-3
- جمع‌بندی مطالب

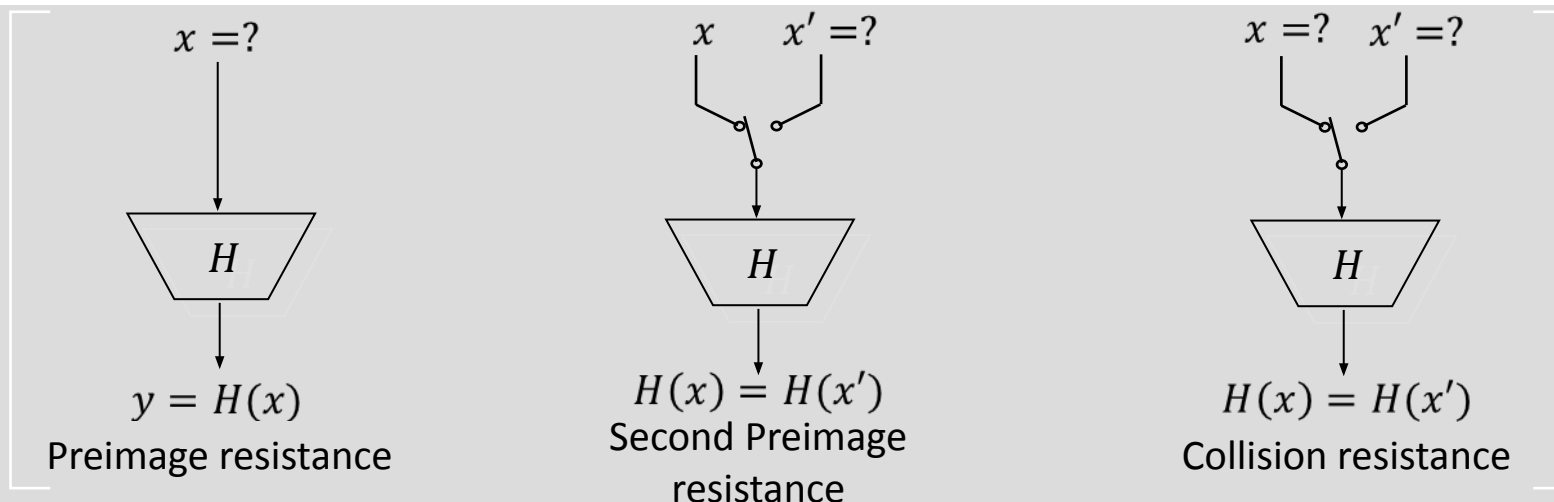

- یک مقدار ورودی با طول دلخواه را به یک مقدار خروجی با طول ثابت تبدیل می‌کند.
- تابع چکیده‌سازی مناسب است که مقادیر خروجی آن به ازای ورودی‌های مختلف، در عمل متفاوت شوند.
- به عبارتی می‌توان گفت که خروجی یک تابع چکیده‌ساز خوب باید مانند اثر انگشت افراد منحصر به فرد باشد.
- همچنین تابع چکیده‌ساز باید به نحوی باشد که محاسبه‌ی آن به لحاظ زمانی ساده باشد.

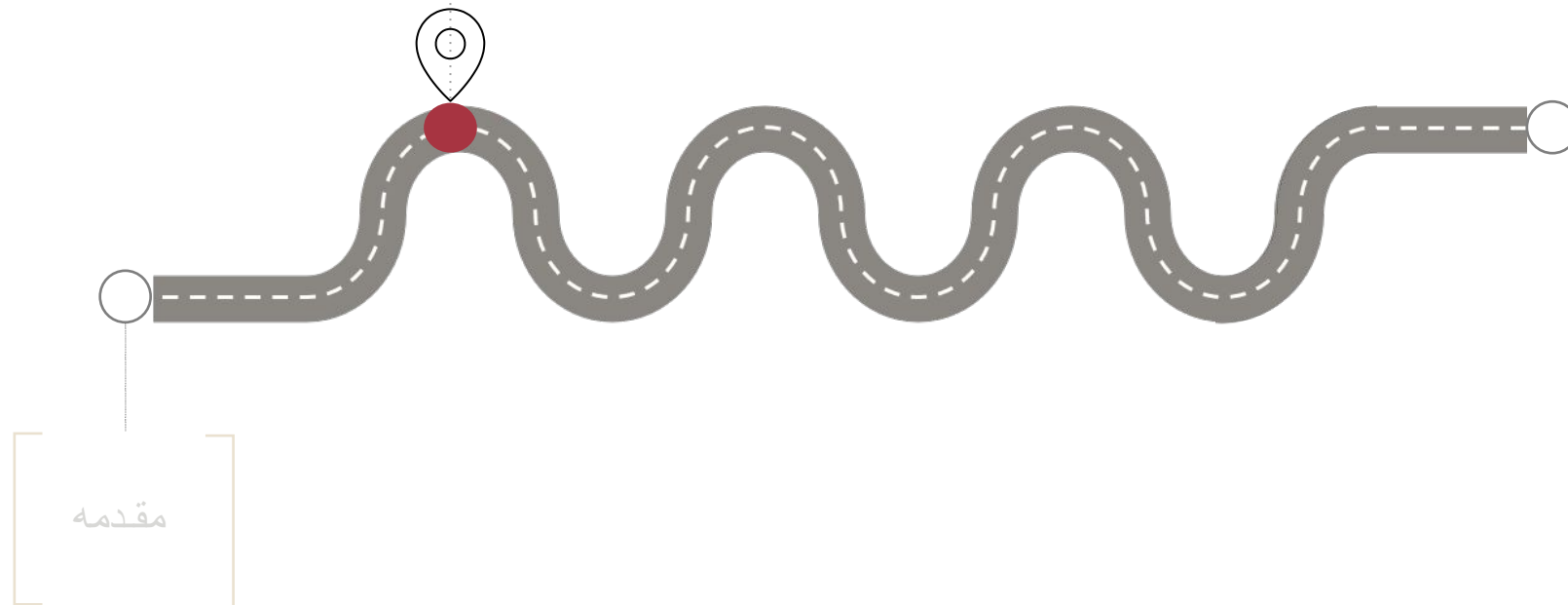

■ تابع چکیده‌ساز امن

- در کاربردهای رمزنگاری، تابع چکیده‌سازی مناسب است که ویژگی‌های زیر را داشته باشد:
- مقاومت در برابر پیش‌تصویر (Preimage Resistance)
 - برای یک مقدار y داده شده، نتوان یک مقدار x پیدا کرد به نحوی که $H(x) = y$.
- مقاومت در برابر پیش‌تصویر دوم (Second Preimage Resistance)
 - با داشتن مقدار x کسی نتواند مقدار متفاوت x' را به نحوی پیدا کند که $H(x) = H(x')$.
- مقاومت در برابر برخورد (Collision Resistance)
 - نتوان مقادیر متفاوت x و x' را پیدا کرد به نحوی که $H(x) = H(x')$.

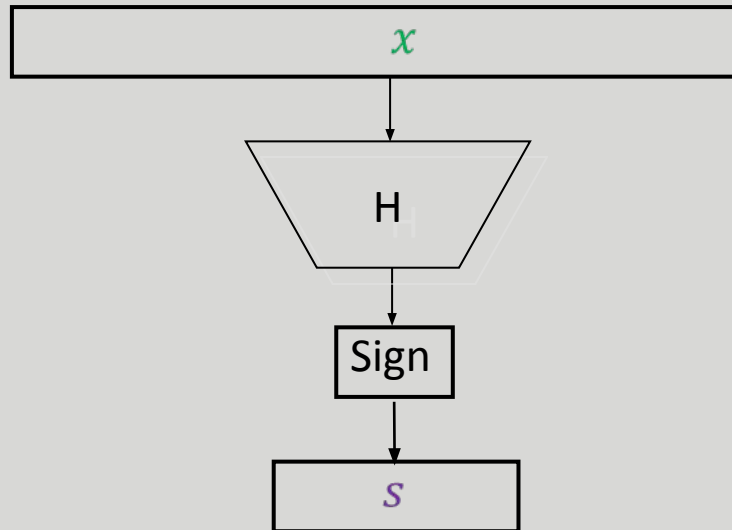
برخی کاربردهای
تابع چکیده‌ساز

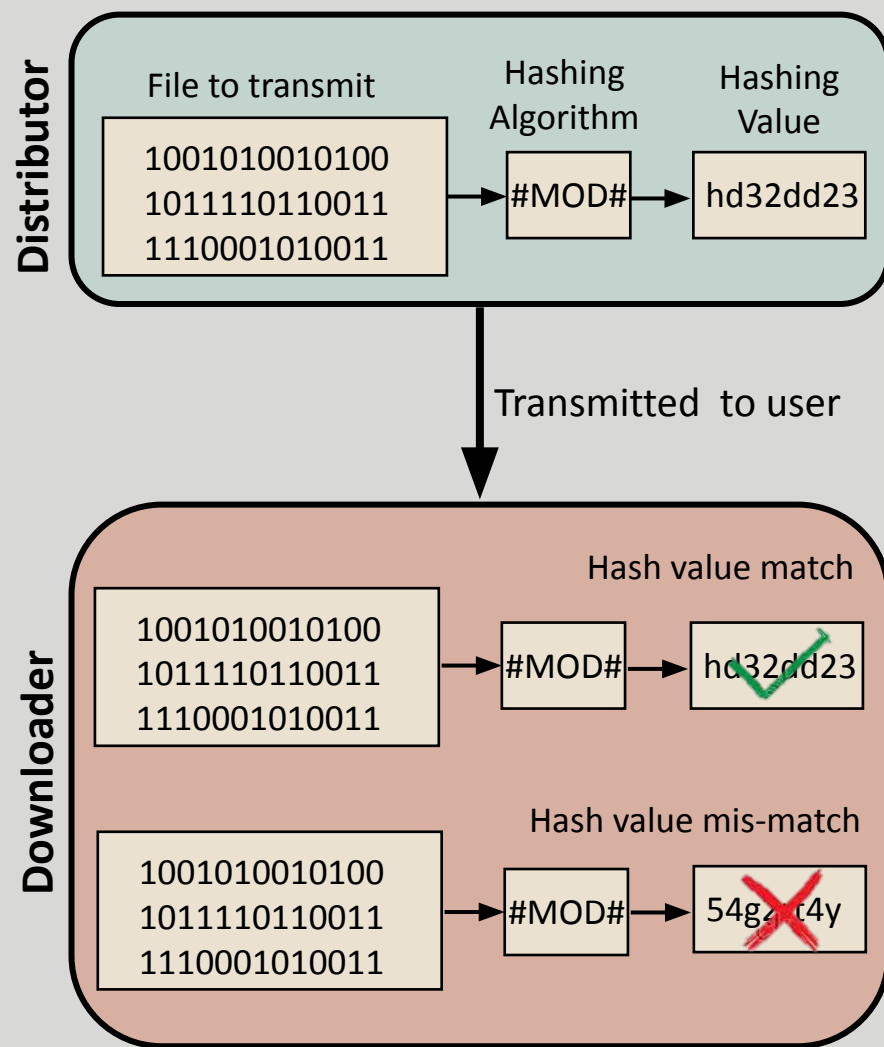

■ استفاده از تابع چکیده‌ساز

یادآوری

- برای مقابله با برخی از حملات جعل، می‌توان از تابع چکیده‌ساز امن استفاده کرد.
- استفاده از تابع چکیده‌ساز نه تنها امنیت را افزایش می‌دهد بلکه کارایی را نیز افزایش می‌دهد:
 1. طول امضا کاهش می‌یابد.
 2. به تعداد عملیات‌های امضای کمتری نیاز است و در نتیجه سرعت (به مراتب) بیشتر می‌شود.

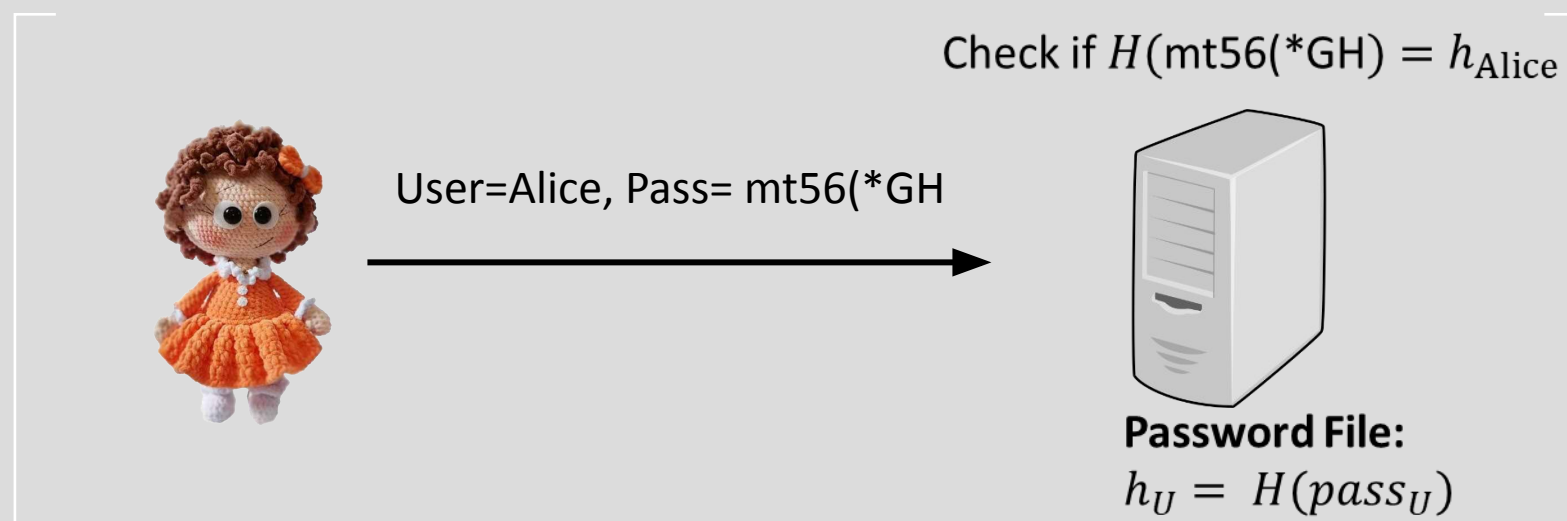

- پیدا کردن تصادم (برخورد) برای یک تابع چکیده‌ساز امن کار دشواری است.
- بر همین اساس، اگر $H(x) = H(y)$ باشد، می‌توان با اطمینان بالایی نتیجه گرفت که $x = y$ بوده است.
- برای ارزیابی این که آیا یک فایل تغییر پیدا کرده است یا خیر، کافی است که مقدار چکیده‌ی آن را (که به مراتب کوچک‌تر است) ذخیره کرد.
- به عنوان مثال برای اصالت سنجی فایل‌های بروزرسانی نرم‌افزارها و ...، می‌توان از این خاصیت توابع چکیده‌ساز استفاده کرد.

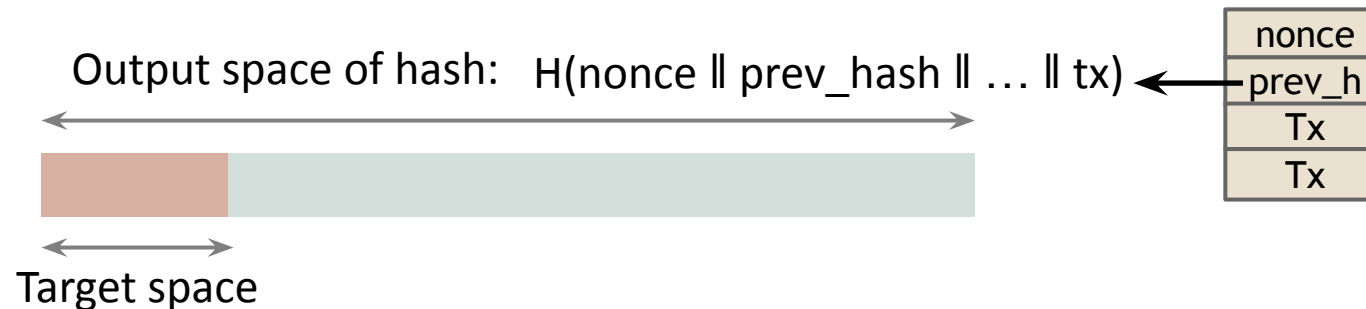
■ محافظت از گذرواژه‌ها

- اگر گذرواژه‌ی افراد به صورت کامل در سرور ذخیره شود، در صورت دزدیده شدن فایل، اطلاعات تمامی کاربران افشا می‌شود!
- یک راهکار مقابله این است که سرور به جای گذرواژه، چکیده‌ی گذرواژه‌ی هر کاربر را ذخیره کند.
- وقتی یک کاربر گذرواژه خود را ارسال می‌کند، مقدار چکیده‌ی گذرواژه محاسبه شده و با مقدار ذخیره شده مقایسه می‌شود.

■ سنجش توان محاسباتی

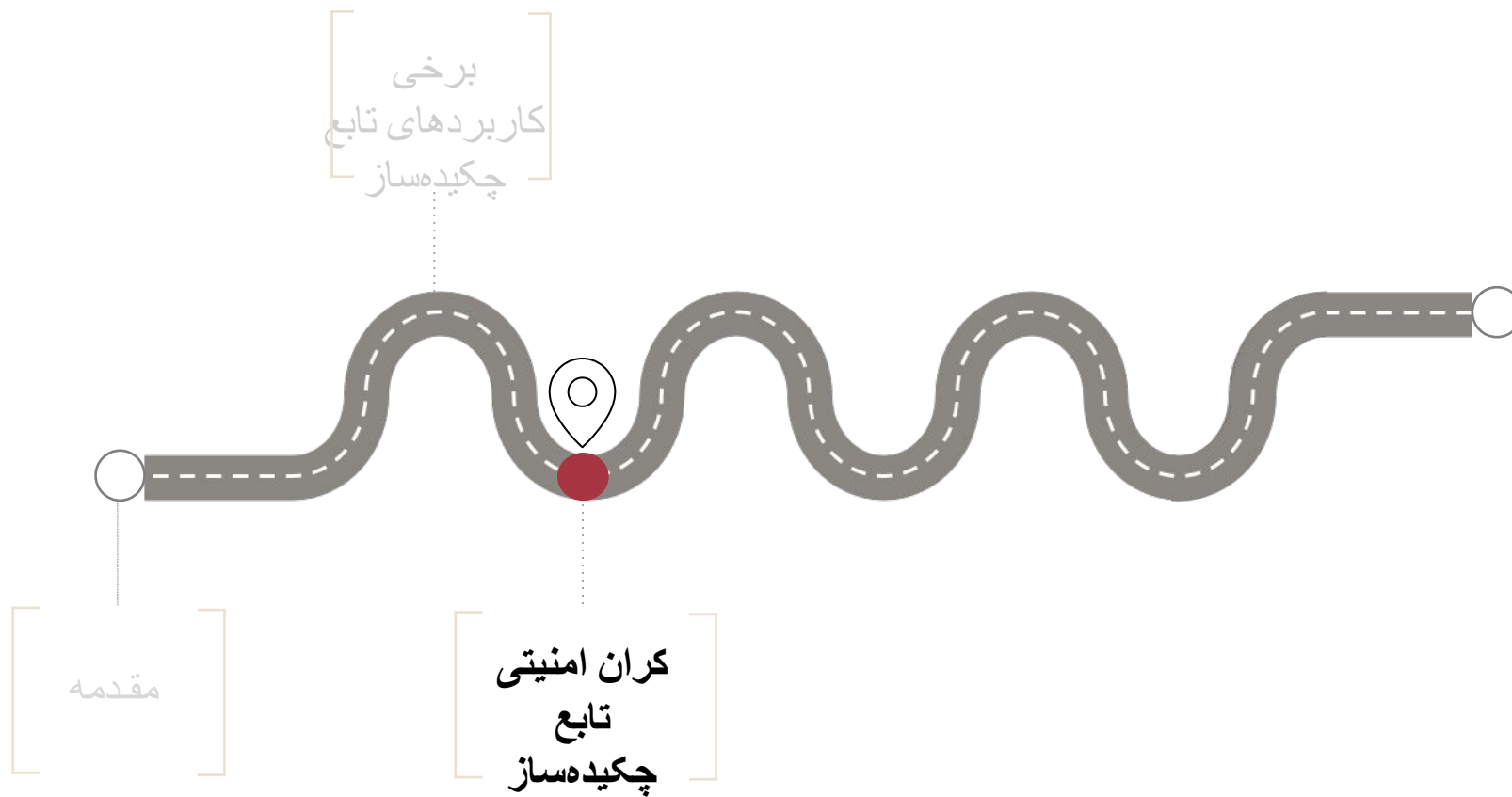
- فرض کنید که قرار است به‌ازای یک داده‌ی تصادفی r ، یک مقدار $nonce$ پیدا شود به گونه‌ای که $H(nonce || r)$ در ۷۰ بیت اول ۰ باشد.
- اگر تابع چکیده‌ساز امن باشد، تنها از راه تکرار محاسبات می‌توان مقدار $nonce$ مناسب را پیدا کرد.
- به طور متوسط انتظار می‌رود بتوان با 2^{70} محاسبه‌ی مقادیر مختلف $nonce$ به پاسخ رسید.
- پس اگر فردی پاسخی برای این سوال پیدا کند، احتمالاً دارای یک توان محاسباتی از مرتبه 2^{70} بوده است!
- به این ویژگی اصطلاحاً Puzzle-friendly گفته می‌شود که در بیت‌کوین نیز از آن برای سنجش توان محاسباتی افراد استفاده می‌شود.

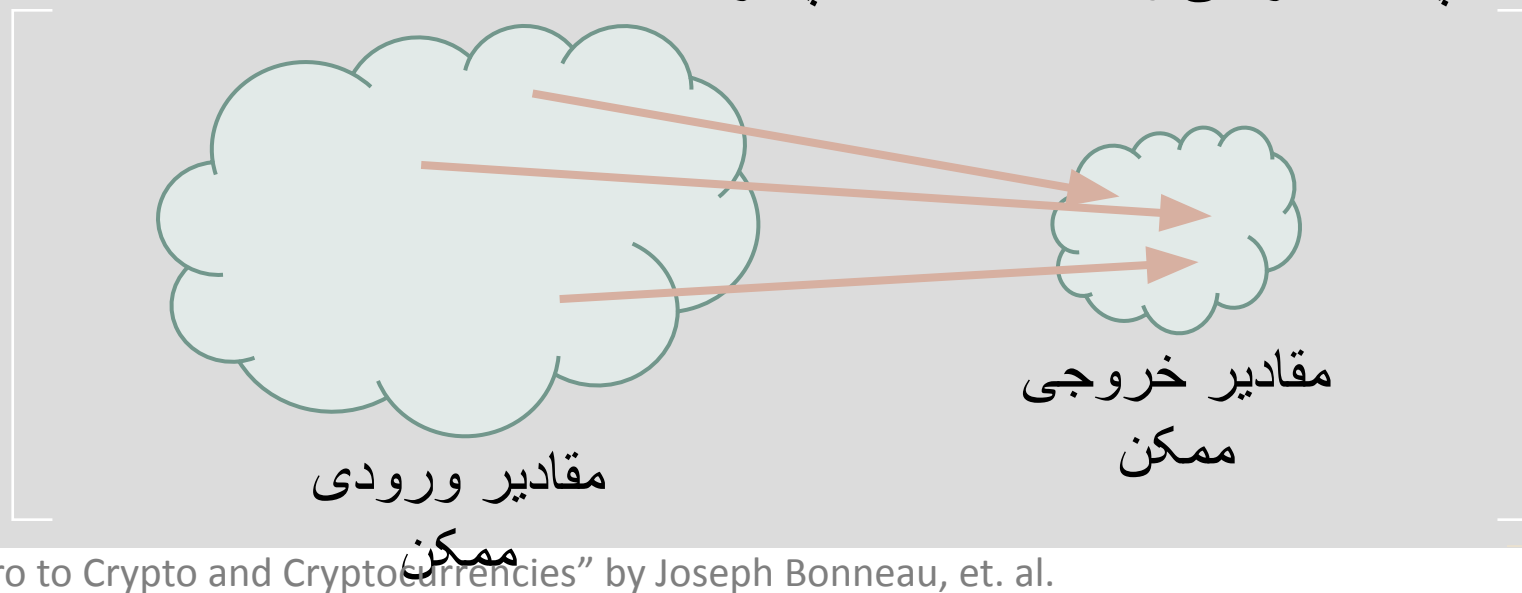
(Commitment Scheme)

- در دنیای فیزیکی، برای برگزاری یک مناقصه یا مزایده راهکار ساده‌ای وجود دارد:
 1. هر شرکت کننده عدد خود را درون پاکت سربسته و مهرشده قرار داده و ارسال می کند.
 2. سپس در روز اعلام نتایج، پاکت‌ها با حضور شرکت کنندگان باز می شوند.
- برای دنیای مجازی نیز راهکارهایی براساس تابع چکیده‌ساز وجود دارد.
- مثلاً می توان مقدار ثابت k و یک تابع چکیده‌ساز H را اعلام کرد و از شرکت کنندگان خواست که مبلغ پیشنهاد خود (x) را به صورت زیر ارسال کنند:
 1. ابتدا یک عدد تصادفی r تولید کنند.
 2. مقدار چکیده‌ی $H(x||k||r)$ را محاسبه و اعلام کنند.
- پس از دریافت تمامی پیشنهادها، از افراد خواسته می شود که مقادیر x و r خود را اعلام کنند.

- با توجه به این که اندازه‌ی فضای ورودی بسیار بزرگتر از اندازه‌ی فضای خروجی است، تصادم همیشه وجود دارد!
- تابع چکیده‌ساز باید به گونه‌ای باشد که در عمل نتوان برای آن تصادم پیدا کرد.
- سوالی که پیش می‌آید این است که حداکثر امنیت محاسباتی که یک تابع چکیده‌ساز می‌تواند داشته باشد، چقدر است؟

- شرح مسئله: احتمال این که در بین t نفری که به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند، حداقل دو نفری در یک روز به دنیا آمده باشند، چقدر است؟

$$\Pr(\text{no collision among 2 people}) = \left(\frac{364}{365}\right)$$

$$\Pr(\text{no collision among 3 people}) = \left(\frac{364}{365}\right) \cdot \left(\frac{363}{365}\right)$$

$$\Pr(\text{no collision among } t \text{ people}) = \left(\frac{364}{365}\right) \cdot \left(\frac{363}{365}\right) \cdots \left(\frac{365 - (t - 1)}{365}\right)$$

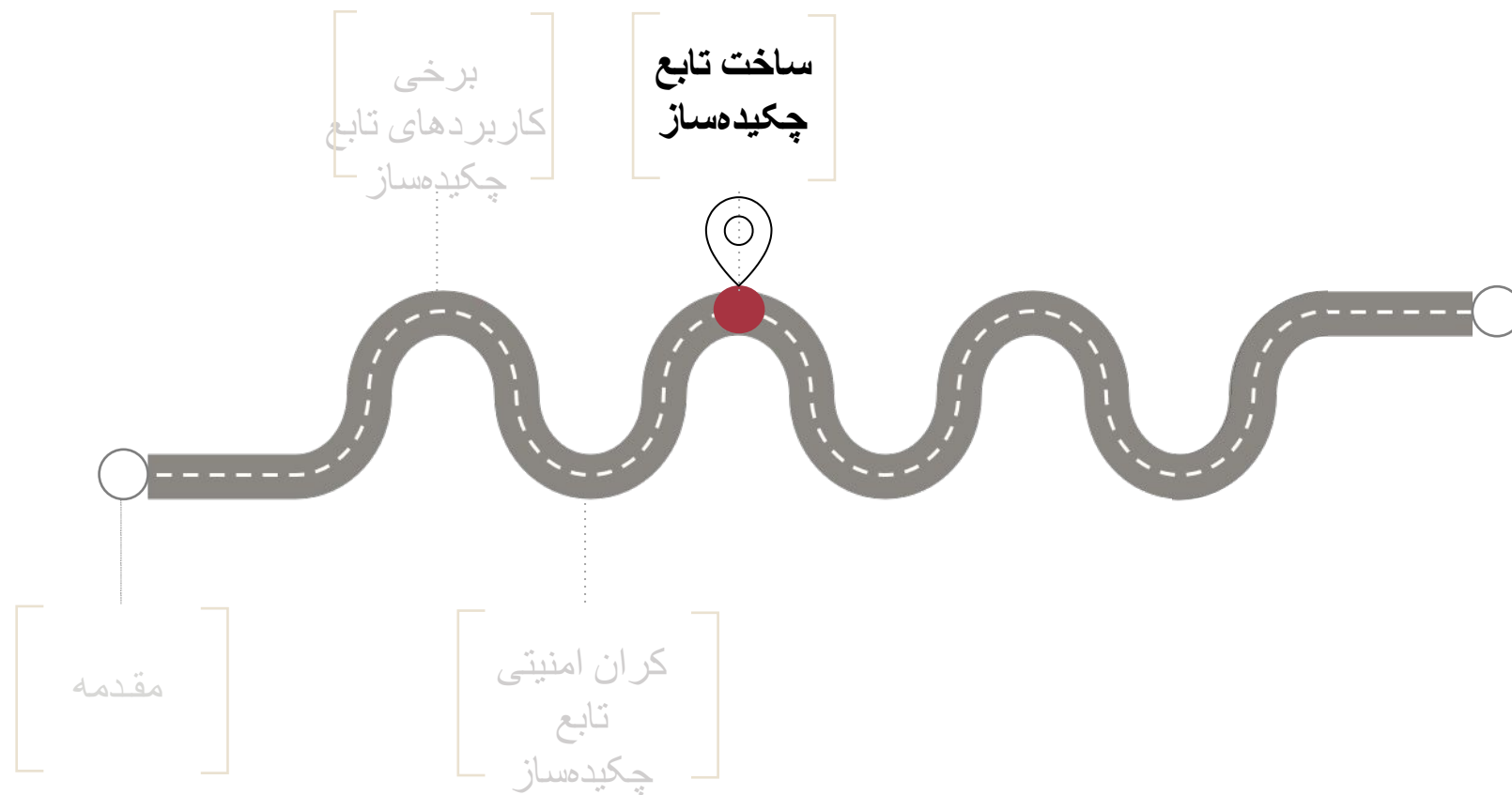
$$\Pr(\text{at least one collision among } t \text{ people}) = 1 - \Pr(\text{no collision among } t \text{ people})$$

- به ازای $t = 23$ ، با احتمال بالای ۵۰ درصد، دو نفر وجود دارند که در یک روز متولد شده باشند.

- در حالت کلی اگر فضای حالت‌های ممکن m باشد، با احتمال بالای ۵۰ درصد، \sqrt{m} مقدار تصادفی تولید شده دارای تصادم هستند.
- برای مشاهده‌ی اثبات به کتاب مرجع، بخش ۱۱.۲.۳ مراجعه کنید!
- با تولید حدود $2^{n/2}$ مقدار تصادفی و محاسبه‌ی چکیده‌ی آنها، می‌توان با احتمال بالایی برای یک تابع چکیده‌ساز با طول خروجی n بیت یک تصادم پیدا کرد.
- بنابراین امنیت هیچ تابع چکیده‌سازی نمی‌تواند در مقابل تصادم بیشتر از $2^{n/2}$ باشد.

■ یافتن پیش تصویر (دوم)

- فرض کنید که هیچ رابطه‌ی آماری قابل استفاده‌ای بین ورودی و خروجی تابع چکیده‌ساز H با خروجی n وجود نداشته باشد.
- احتمال آن که $H(x)$ برابر یک مقدار ثابت و مشخص n بیتی شود برابر با 2^{-n} است.
- تعداد محاسبات لازم در این حالت برای یافتن پیش تصویر (دوم) برای یک تابع چکیده‌ساز با طول خروجی n بیت، از مرتبه‌ی 2^n است.
- بنابراین حداکثر امنیت ممکن برای یک تابع چکیده‌ساز با طول خروجی n بیت، 2^n است.

- طراحی یک تابع چکیده‌ساز بدون ویژگی‌های امنیتی توصیف شده، ساده است!
- اما طراحی یک تابع چکیده‌ساز امن و کارآمد است که چالش‌برانگیز است، چراکه تابع چکیده‌ساز هیچ پارامتر مخفی‌ای (مانند کلید) ندارد.
- به همین علت است که تعداد قابل توجهی از طرح‌های ارائه شده تاکنون شکسته شده‌اند.

رویکرد معمول

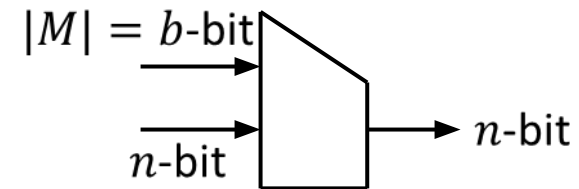

- رویکرد معمول این است که ابتدا یک تابع فشرده‌ساز با طول ورودی ثابت ساخته می‌شود و سپس به صورت متناوب مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- تعریف تابع فشرده‌ساز (Compression Function):

$$f: \{0,1\}^{b+n} \rightarrow \{0,1\}^n$$

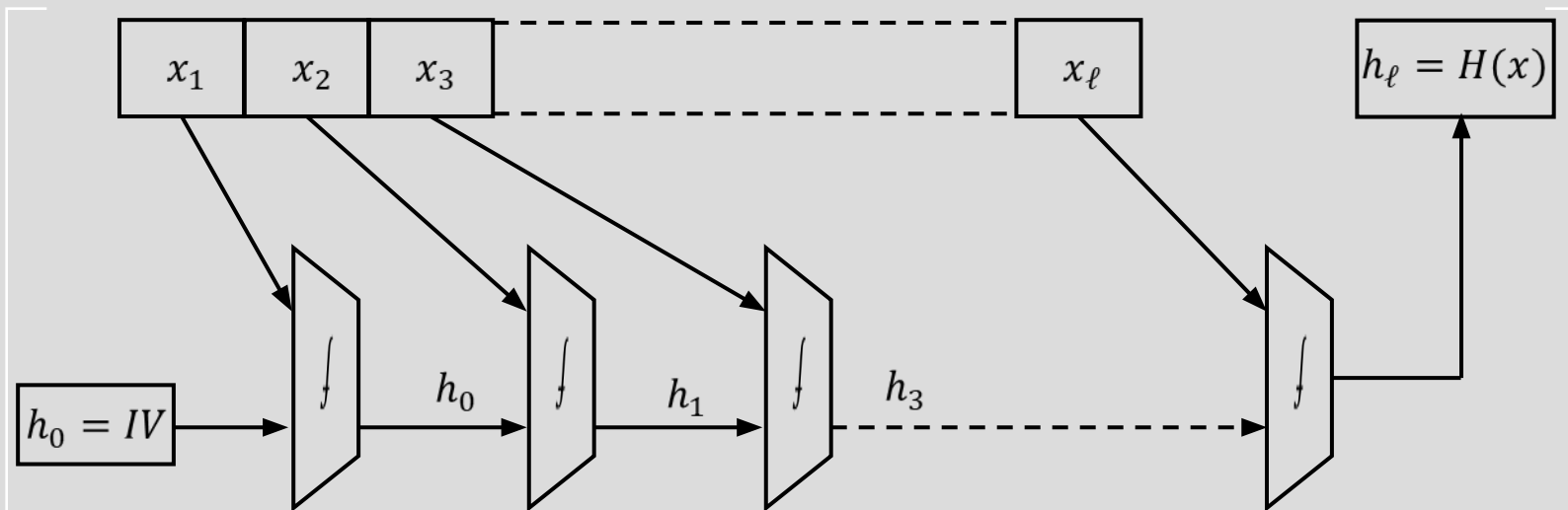
- تابع فشرده‌ساز باید در مقابل تصادم امن باشد.

■ ساختار مرکل - دمگارد

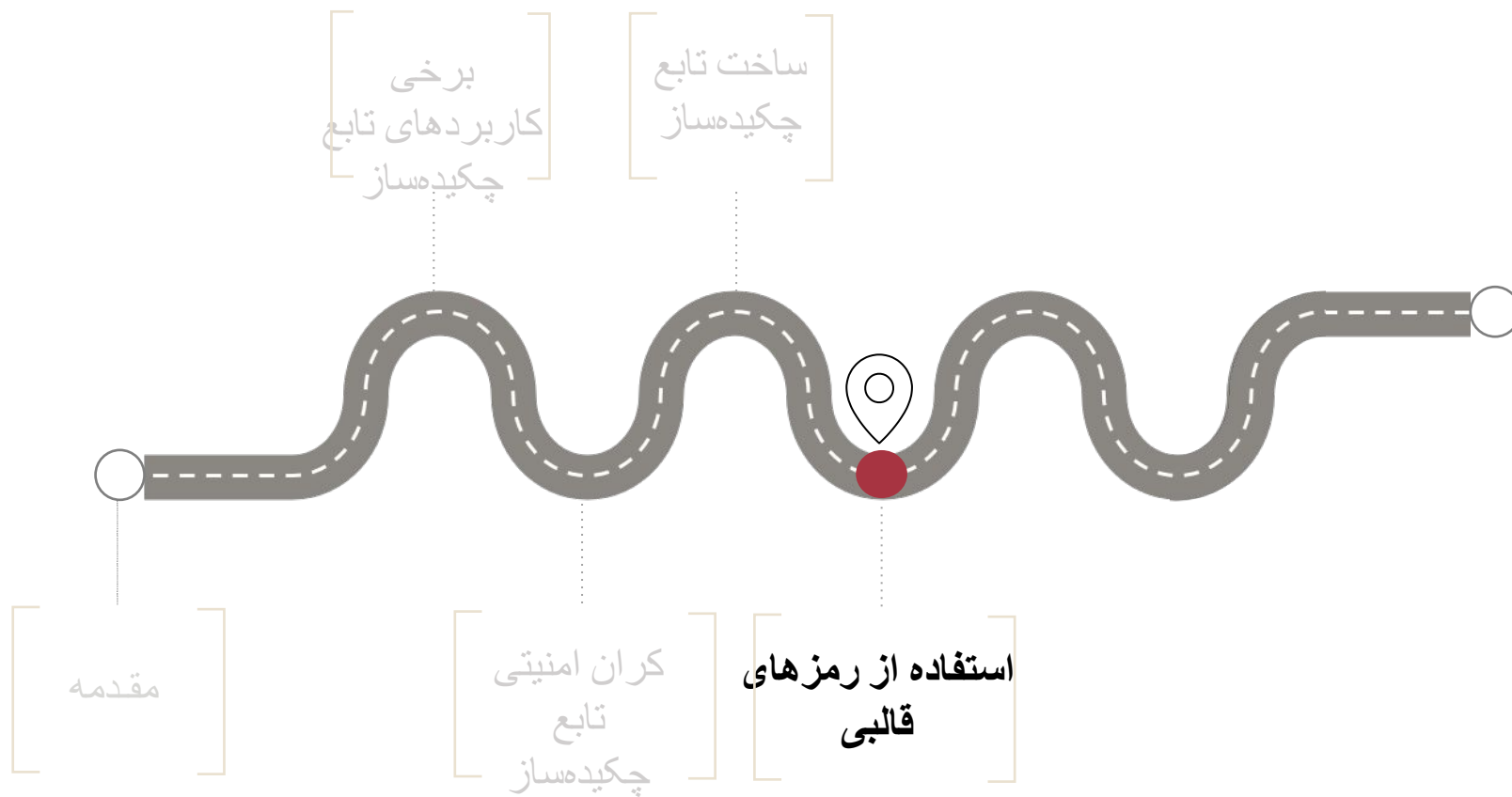
(Merkle–Damgård Construction)

- Padding: پیام x را با اضافه کردن مقدار $|x|$ و همچنین تعدادی بیت 0 گسترش می‌دهیم به گونه‌ای که طول پیام مضرب b شود.
- پیام x را به قالب‌های b بیتی $(x_1, x_2, \dots, x_\ell)$ تجزیه کرده و چکیده‌ی پیام را به صورت زیر محاسبه می‌کنیم:
$$h_i = f(x_i, h_{i-1}), \text{ where } h_0 = IV$$
- قضیه مرکل - دمگارد: اگر f (شبه) برخورد مقاوم باشد آن گاه H برخورد مقاوم است.

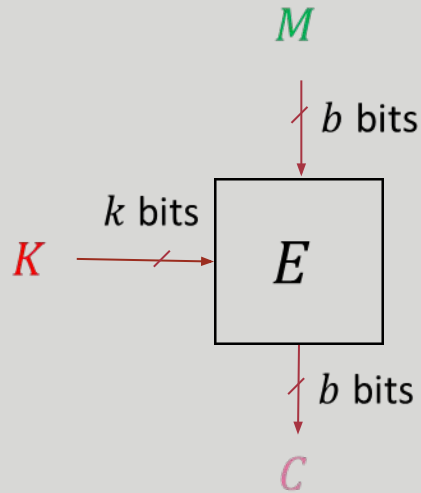
■ مزایای ساختارهای تکرارشونده

1. پیام ممکن است در قالب packet های کوچک بیاید. بنابراین قبل از دریافت کامل پیام می توان فرآیند محاسبه ی چکیده را شروع کرد.
2. مقدار حافظه ی مورد نیاز محدود است.
 - هنگامی که یک بلوک از پیام محاسبه شد، دیگر نیازی به نگهداری آن نیست.
3. تجزیه و تحلیل امنیتی ساده تر می شود.
 - می توان صرفاً بر روی تحلیل امنیتی توابع کوچکتر تمرکز کرد.
 - به جز ساختار مرکل - دمگارد، ساختارهای تکرارشونده ی دیگری هم ارائه شده اند که با برخی از آنها آشنا خواهیم شد.
 - برای padding می توان از روش های مختلفی استفاده کرد.
 - برخی توابع فشرده ساز اختصاصی هستند و برخی براساس رمزهای قالبی ارائه شده اند.

رمز قالبی

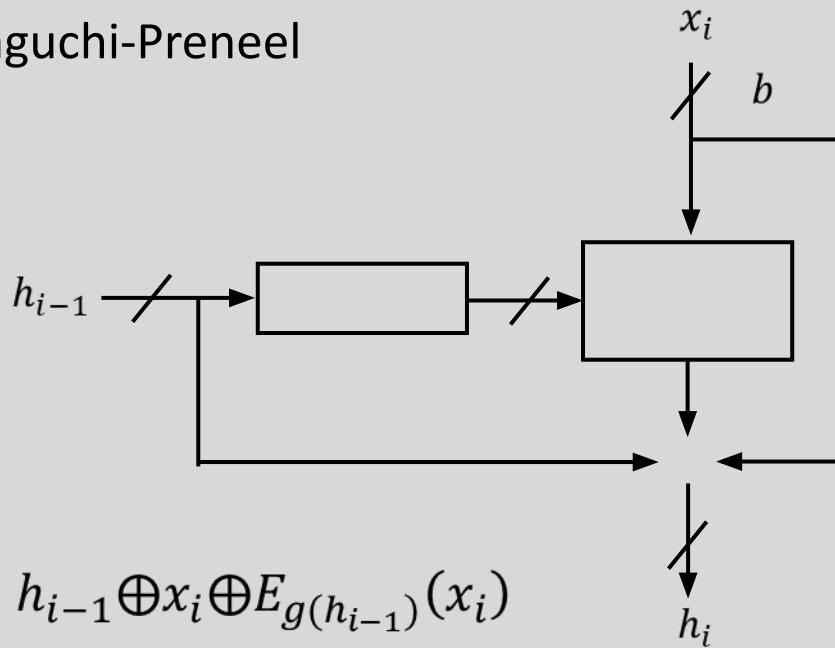
یادآوری

$$E: \{0,1\}^b \times \{0,1\}^k \rightarrow \{0,1\}^b$$

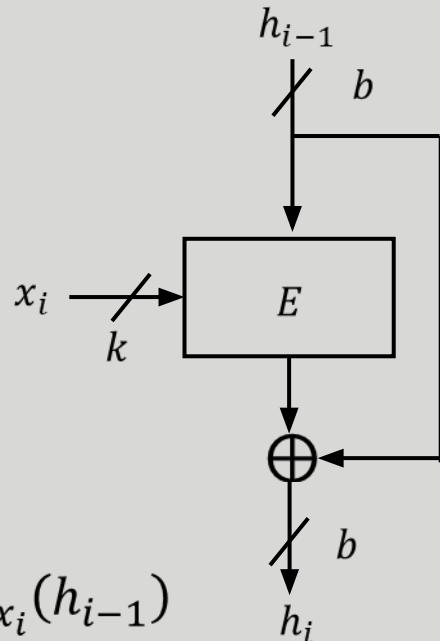
- الگوریتم رمز قالبی E ، یک متن اصلی b بیتی و یک کلید k بیتی (K) را به عنوان ورودی گرفته و به یک متن رمزشده b بیتی تبدیل می کند.
- بنابراین الگوریتم رمز قالبی، ماهیتاً یک تابع فشرده ساز است.
- رمز قالبی را نمی توان به تنهایی به عنوان یک تابع فشرده ساز امن استفاده کرد. چرا؟!
- اما ساختارهایی وجود دارند که براساس آن ها می توان از روی یک رمز قالبی امن، یک تابع فشرده ساز امن ساخت.

Miyaguchi-Preneel

$$h_i = h_{i-1} \oplus x_i \oplus E_{g(h_{i-1})}(x_i)$$

Davies-Meyer

$$h_i = h_{i-1} \oplus E_{x_i}(h_{i-1})$$

■ ساخت تابع چکیده‌ساز با استفاده از رمز قالبی

ساختار Miyaguchi-Preneel

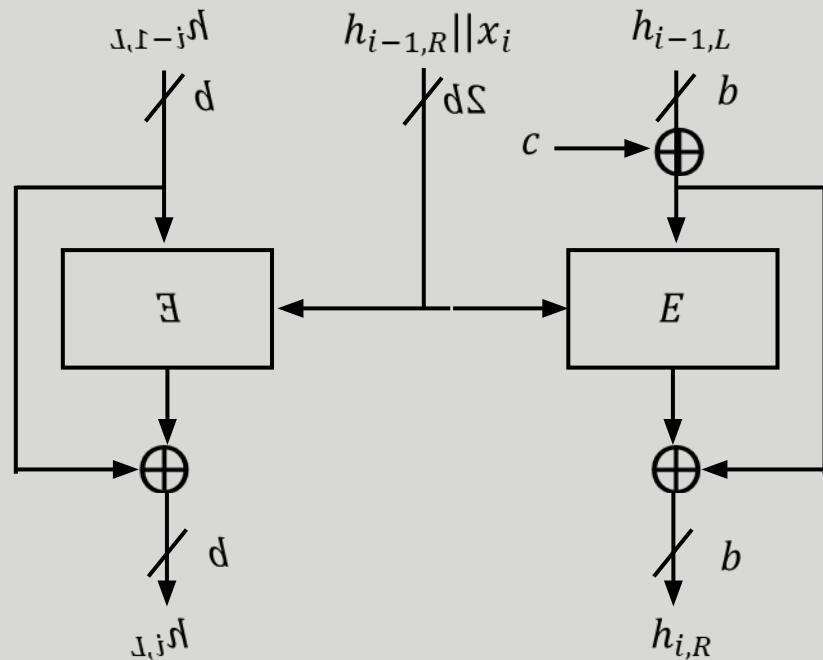
1. b بیت h_{i-1} توسط یک نگاشت (g) به k بیت تبدیل می‌شود.
2. مقدار x_i تحت کلید $g(h_{i-1})$ رمز می‌شود.
3. مقدار $h_i = h_{i-1} \oplus x_i \oplus E_{g(h_{i-1})}(x_i)$ محاسبه می‌شود.

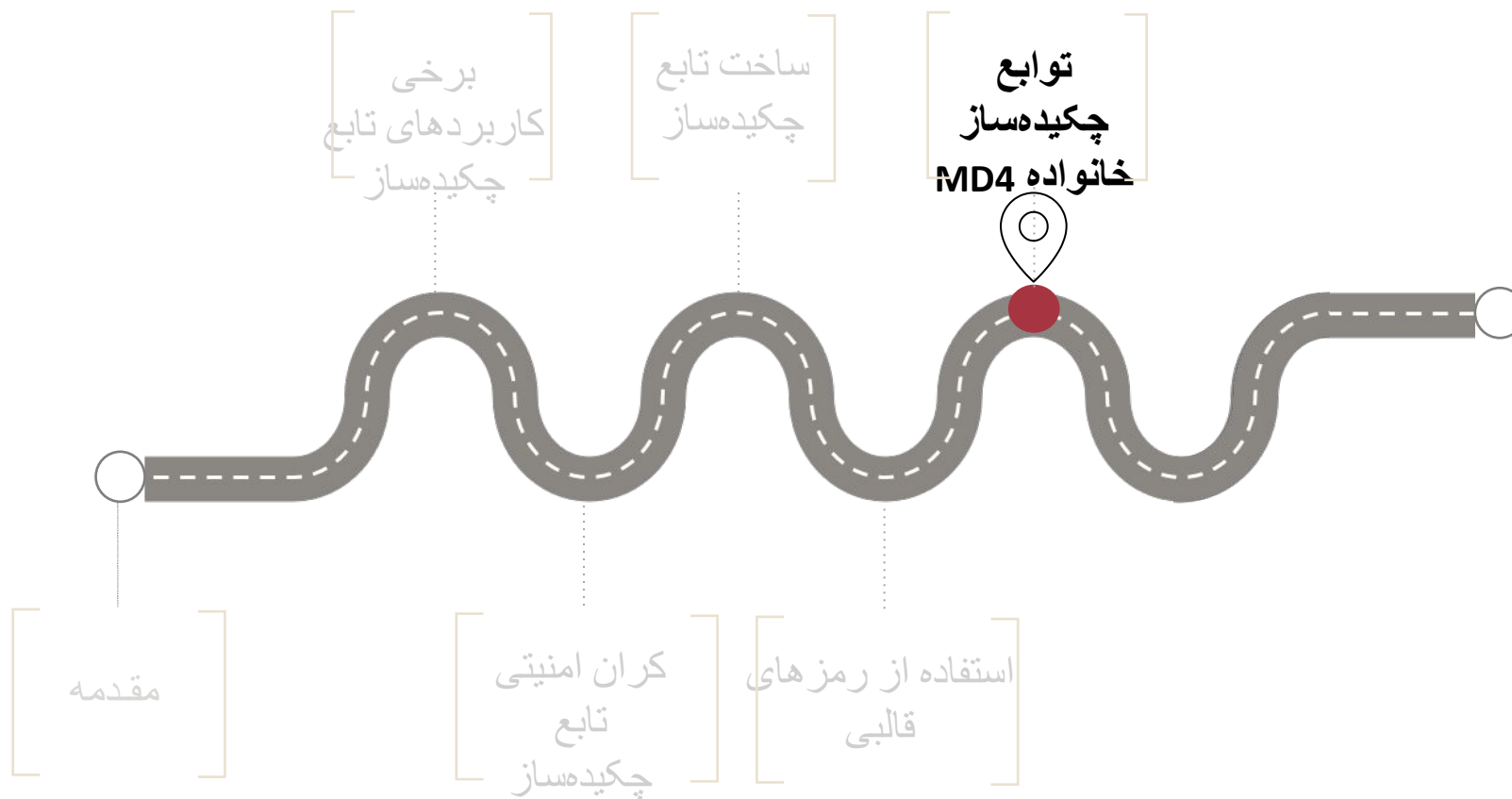
ساختار Davies-Meyer:

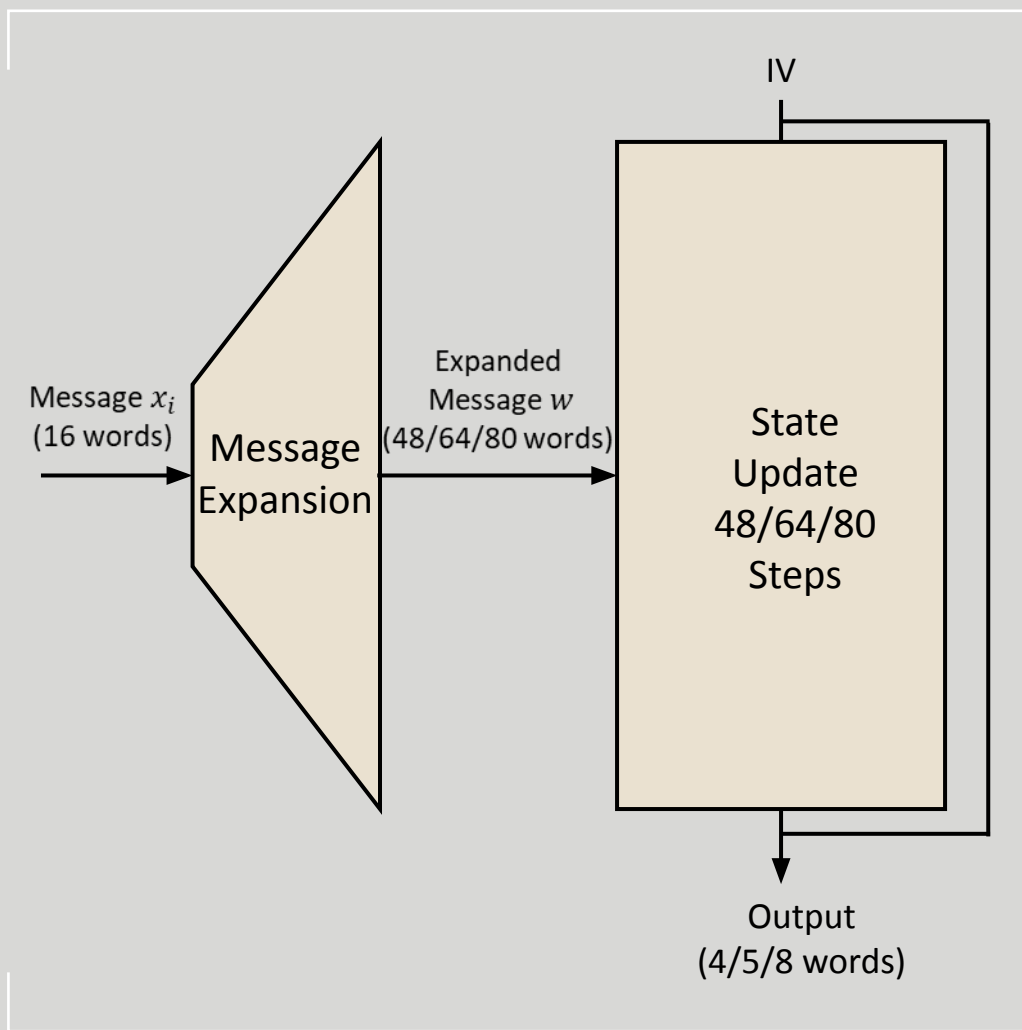
1. h_{i-1} تحت کلید x_i رمز می‌شود.
 2. مقدار $h_i = h_{i-1} \oplus E_{x_i}(h_{i-1})$ محاسبه می‌شود.
- امنیت قابل اثبات این طرح‌ها در مقابل پیش‌تصویر (دوم) برابر 2^b و در برابر تصادم $2^{b/2}$ است.

■ ساختار Hirose

- در ساختارهای معرفی شده در اسلاید قبل، اگر به امنیت در مقابل تصادم نیاز باشد، باید یک رمز قالبی با طول حداقل ۲۵۶ بیت استفاده شود.
- بنابر این نمی‌توان از رمزهای استاندارد نظیر AES-128 استفاده کرد.
- یک راه‌کار دیگر استفاده از ساختار Hirose است که از یک رمز قالبی امن که طول کلید آن دو برابر طول قالب است استفاده می‌کند (همانند AES-256).
- b بیت سمت راست h_{i-1} (یعنی $h_{i-1,R}$) و b بیت x_i به عنوان کلید در نظر گرفته می‌شوند.
- b بیت سمت چپ h_{i-1} (یعنی $h_{i-1,L}$) یک بار به صورت عادی و یک بار پس از XOR با مقدار غیر صفر c رمز می‌شود.

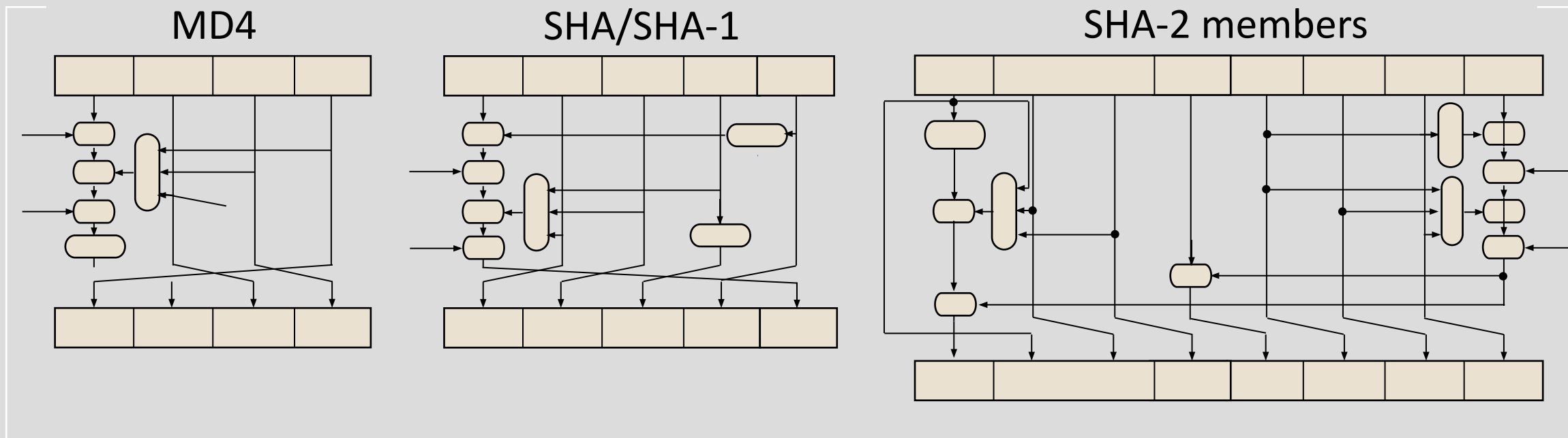

- MD4 یک تابع چکیده‌ساز است که توسط Ronald Rivest ارائه شد.
 - این طراحی، الهام‌بخش طراحی توابع چکیده‌ساز دیگری شد که امروزه عنوان خانواده MD4 شناخته می‌شوند.
 - تمامی توابع چکیده‌ساز خانواده MD4 مبتنی بر ساختار مرکب – دمگارد هستند و اشتراکاتی در تابع فشرده‌ساز دارند:
1. قالب پیام x_i (۱۶ کلمه ۳۲ بیتی)، بسط داده می‌شود (۴۸ یا ۶۴ و یا ۸۰ کلمه).
 2. تابع فشرده‌ساز با IV مقداردهی اولیه شده، سپس در مراحل متوالی توسط قالب‌های بسط‌یافته از پیام به‌روز می‌شود.
 3. خروجی نهایی با استفاده از حالت نهایی و IV (معمولاً با استفاده از یک جمع ساده) حاصل می‌شود.

- نسخه‌ی قوی‌تر MD4 با نام MD5 در سال ۱۹۹۱ توسط Rivest ارائه شد که طول خروجی آن مانند MD4، ۱۲۸ بیت بود.
- با توجه به ضعف‌هایی که به‌مرور در MD5 مشاهده شد، NIST در سال ۱۹۹۳ طرحی با نام Secure Hash Algorithm (SHA) با ۱۶۰ بیت خروجی معرفی کرد که با نام SHA-0 شناخته می‌شود.
- NIST نسخه‌ی تقویت‌شده‌ی دیگری را نیز با طول خروجی ۱۶۰ بیت و با نام SHA-1 در سال ۱۹۹۵ ارائه کرد.
- کران امنیت SHA-0 و SHA-1 در مقابل تصادم 2^{80} است که برای کاربرد در برخی پروتکل‌ها کافی نیست.
- بر همین اساس NIST نسخه‌هایی با طول‌های ۲۲۴، ۲۵۶، ۳۸۴ و ۵۱۲ را معرفی کرد که با عناوین SHA-224، SHA-256، SHA-384 و SHA-512 شناخته می‌شوند.
- عموماً به این چهار نسخه SHA-2 گفته می‌شود.

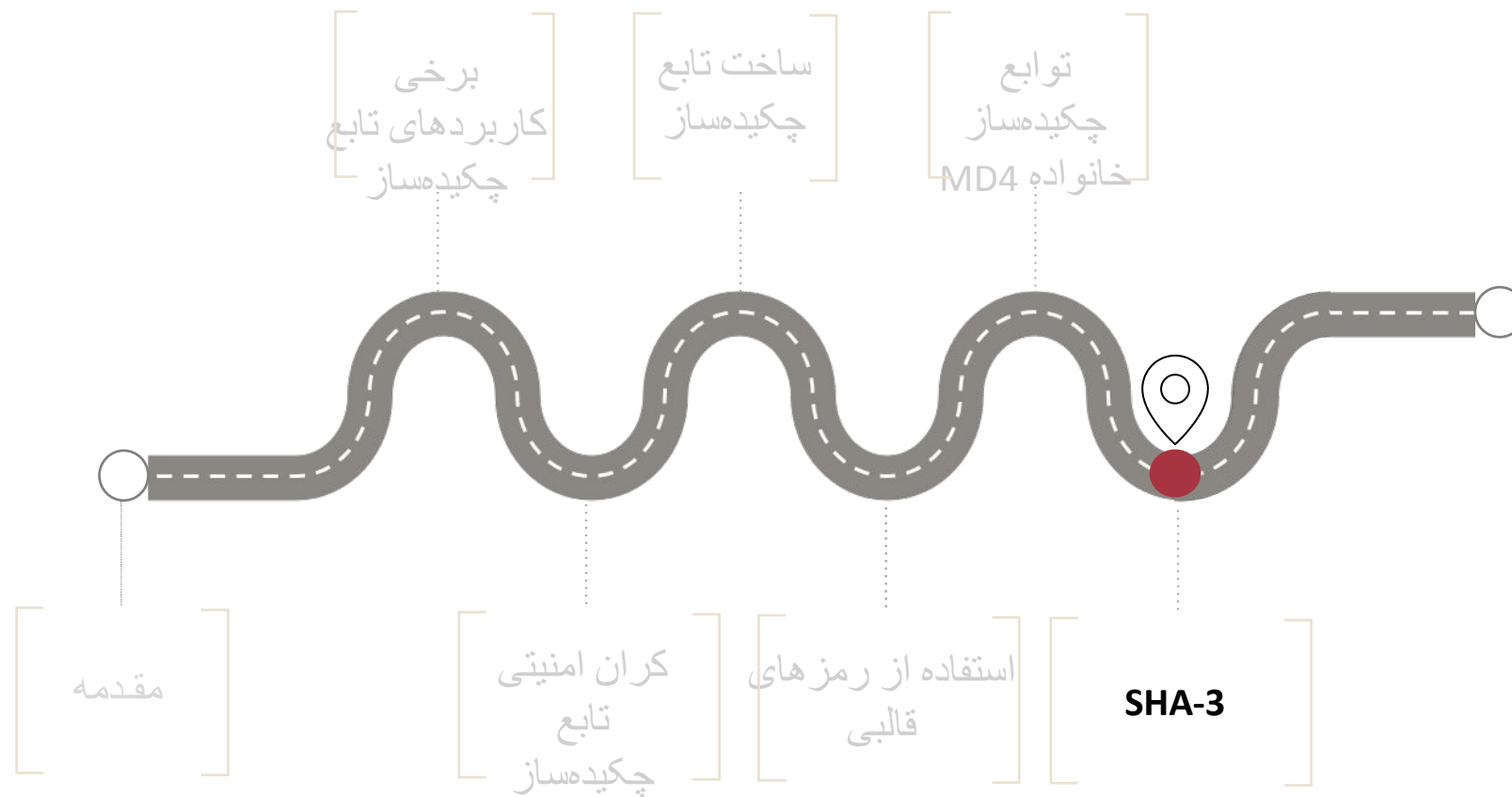
● تابع به روزرسانی در توابع خانواده MD4 متفاوت است.

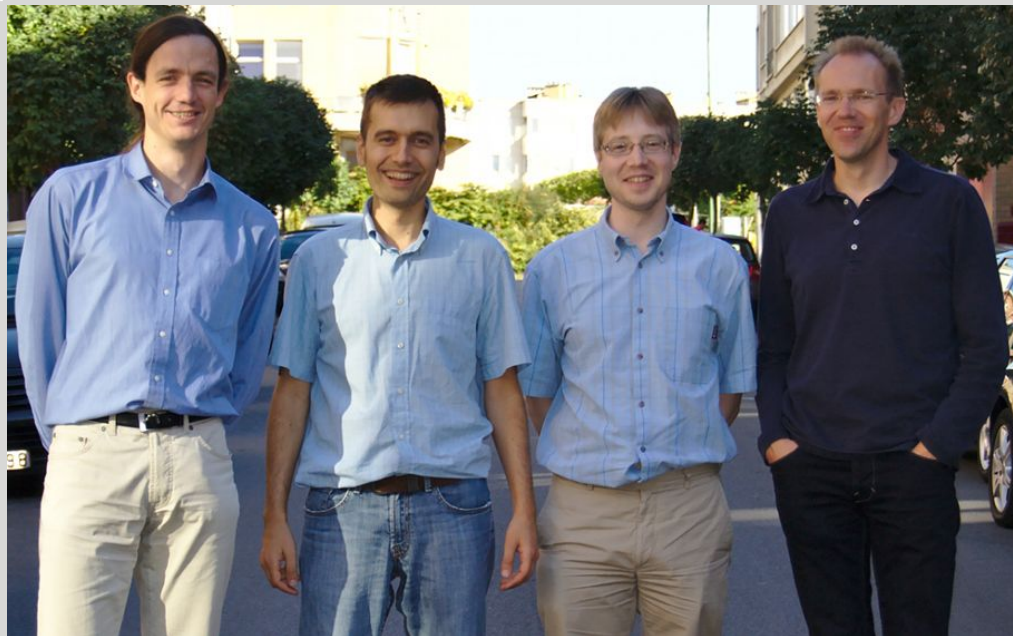
■ امنیت توابع خانواده MD4

- در سال ۲۰۰۴، روش توسط وانگ و همکارانش برای یافتن تصادم ارائه شد که براساس آن تاکنون برای MD4، MD5 SHA-0 و SHA-1 تصادم پیدا شده است.
- البته باید دقت کرد که در برخی از کاربردها تنها امنیت در مقابل پیش‌تصویر نیاز است.

Algorithm	Output [bit]	Input [bit]	No of rounds	Collisions found
MD5	128	512	64	Yes
SHA-0	160	512	80	Yes
SHA-1	160	512	80	Yes
SHA-2	SHA-224	224	512	No
	SHA-256	256	512	No
	SHA-384	384	1024	No
	SHA-512	512	1024	No

■ مسابقه‌ی SHA-3

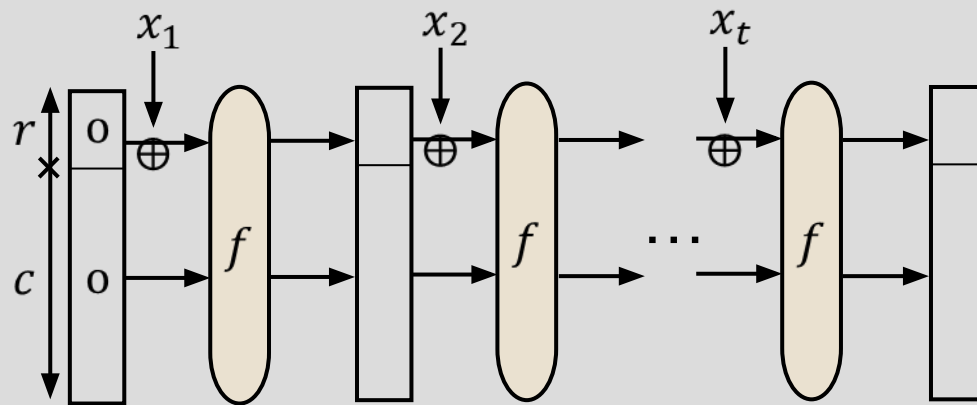
تیم طراحان:

Guido Bertoni, Joan Daemen and Gilles Van Assche, Michaël Peeters

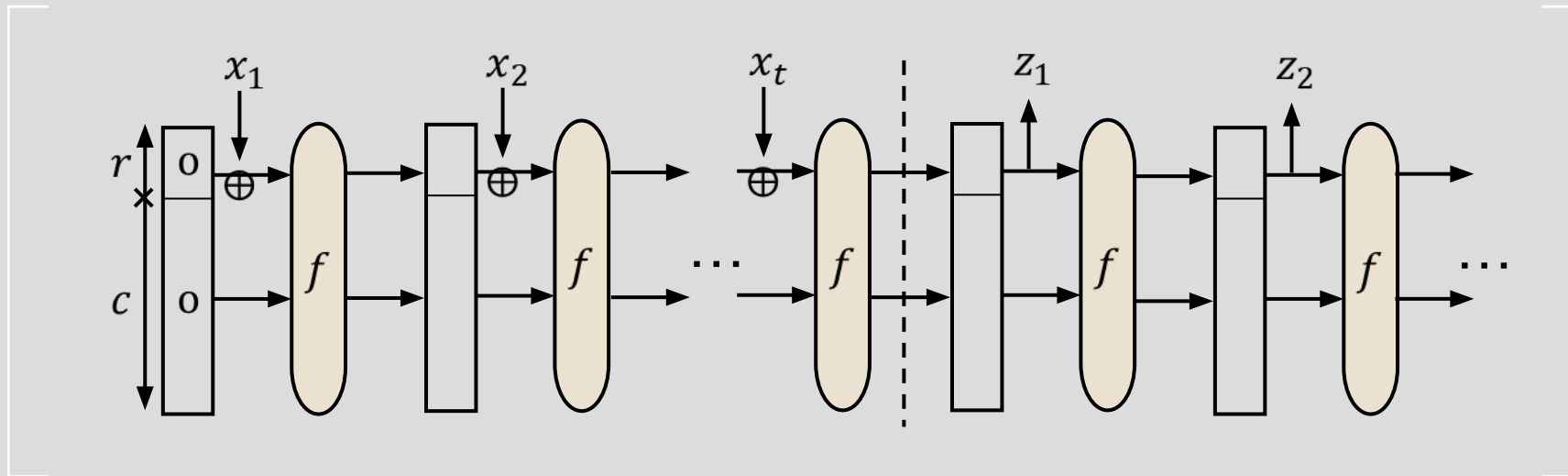
- بعد از حملات موفقیت‌آمیز وانگ و همکارانش روی SHA-0 و NIST و SHA-1، تصمیم گرفت تا مسابقه‌ای را برای انتخاب یک تابع چکیده‌ساز امن به اسم SHA-3 ترتیب دهد.
- NIST در سال 2007 اطلاعیه‌ی مسابقه SHA3 را منتشر کرد.
- سال ۲۰۰۸: ارسال ۶۴ طرح و پذیرفته شدن ۵۱ طرح در مسابقه.
- سال ۲۰۰۹: انتخاب ۱۴ طرح برای دور دوم (تعداد زیادی از طرح‌های دور اول شکسته شدند!).
- سال ۲۰۱۰: انتخاب ۵ فینالیست.
- سال ۲۰۱۱: انتخاب الگوریتم Keccak (با ساختار جدیدی به نام اسفنجی) به عنوان برنده‌ی مسابقه.

(Sponge Construction)

- فرض کنید f یک جایگشت شبه تصادفی b بیتی است.
- مقدار اولیه‌ی حالت (State) را تمام صفر در نظر می‌گیریم.
- در مرحله‌ی i ام، r بیت از پیام (x_i) با r بیت از حالت XOR شده و جایگشت f اعمال می‌شود.
- این کار را تکرار می‌کنیم تا پیام به صورت کامل جذب ساختار شد (Absorbing).

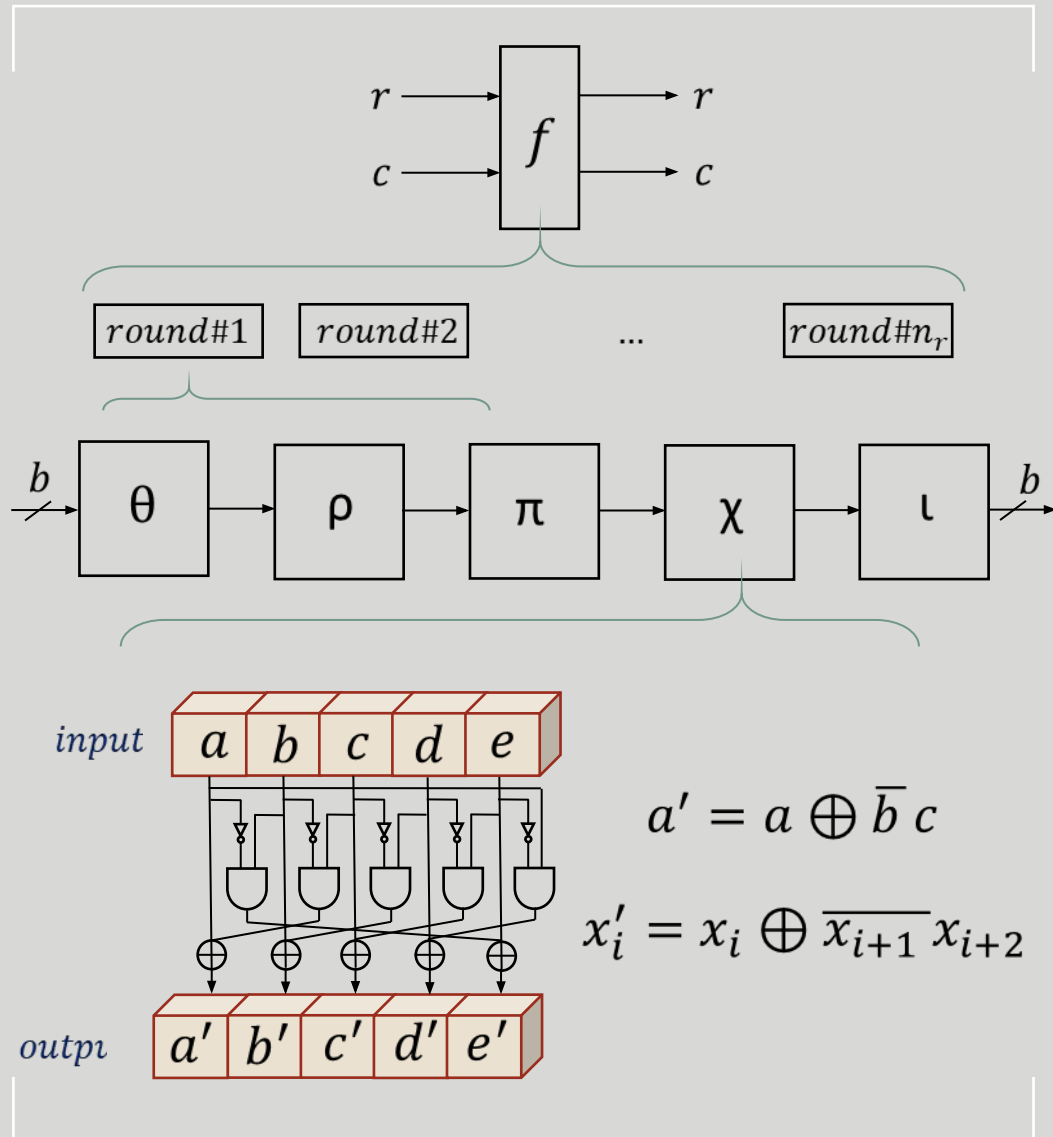

- پس از آن که پیام به صورت کامل جذب ساختار شد، در هر مرحله r بیت از حالت استخراج شده و تابع f مجددا اعمال می شود (Squeezing).
- اگر طول تابع چکیده ساز n باشد، این کار باید $\frac{n}{r}$ بار تکرار شود.
- به r نرخ (Rate) و به $c = b - r$ ظرفیت (Capacity) می گویند.

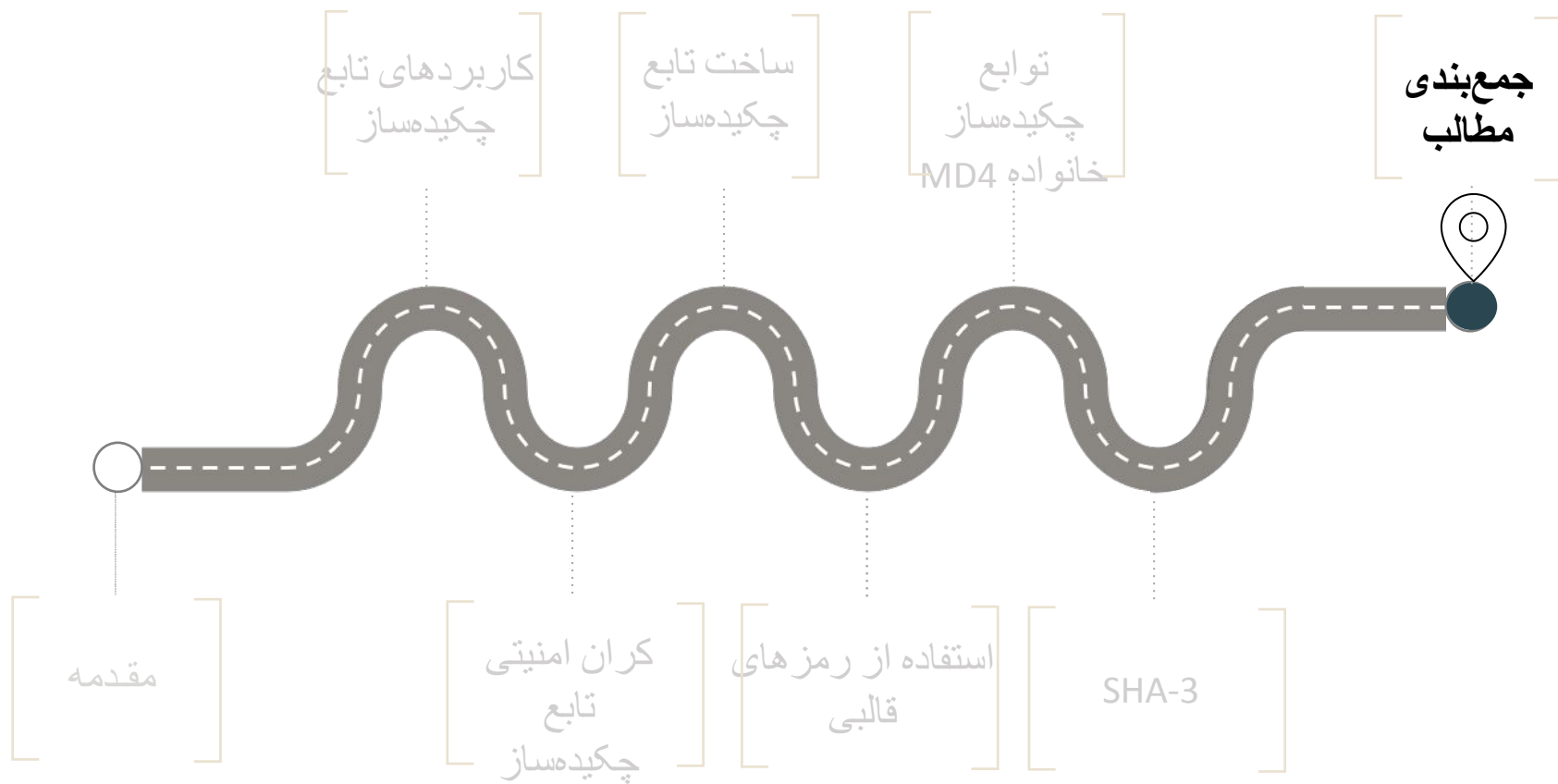

- می‌توان اثبات کرد که کران امنیتی تابع چکیده‌سازی که مبتنی بر ساختار اسفنجی است، به صورت زیر است:
 1. در مقابل پیش‌تصویر برابر $\min(2^c, 2^n)$ ،
 2. در مقابل پیش‌تصویر دوم $\min(2^{\frac{c}{2}}, 2^n)$.
 3. و در مقابل تصادم $\min(2^{\frac{c}{2}}, 2^{\frac{n}{2}})$.
- بنابراین ساختار اسفنجی بسیار منعطف است:
 1. یک بده-بستان بین کارایی و امنیت ایجاد می‌کند: با افزایش نرخ و کاهش ظرفیت، سرعت افزایش اما امنیت کاهش می‌یابد.
 2. بدون نیاز به طراحی تابعی جدید، می‌توان طول خروجی تابع چکیده‌ساز را تغییر داد.
- به همین خاطر، ساخت اولیه‌های رمزنگاری متقارن با استفاده از جایگشت شبه‌تصادفی طی سالیان اخیر مورد توجه قرار گرفته است (Permutation-Based Cryptography).

الگوریتم Keccak

- ساختار کلی الگوریتم Keccak ساختار اسفنجی است که در آن جایگشت (f) به کاررفته به صورت زیر تعریف می شود:
- اندازه‌ی حالت در این ساختار می تواند یکی از اعداد مجموعه‌ی $b = 25 \cdot 2^l = \{25, 50, 100, 200, 400, 800, 1600\}$ باشد.
- جایگشت (f) با تکرار تابع دور ساخته می شود که تعداد دورها براساس رابطه‌ی $n_r = 12 + 2l$ محاسبه می شود.
- به عنوان مثال برای keccak-f[200] تعداد دورها ۱۸ و برای Keccak-f[1600] تعداد دورها ۲۴ است.
- در هر دور، پنج تابع که به جز χ بقیه خطی هستند، بر روی b بیت حالت اعمال می شوند.
- تابع غیرخطی χ ورودی‌ها را به صورت ۵ بیت، ۵ بیت دریافت و پردازش می کند.

● ویژگی‌های یک تابع چکیده‌ساز امن شامل مقاومت در برابر پیش‌تصویرها (اول و دوم) و عدم داشتن برخورد است.

● تابع چکیده‌ساز امن، کاربردهای متعددی در تامین امنیت دارد؛ احراز جامعیت پیام و ... از این جمله هستند.

● به علت نبود هیچ پارامتر مخفی، طراحی یک تابع چکیده‌ساز امن کار مشکلی است.

● پس از مشخص شدن آسیب‌پذیری MD5، MD4 و SHA-1 تابع چکیده‌ساز SHA-3 استاندارد شد.

● SHA-2 تاکنون امن باقی مانده است اما با این حال SHA-1 علی‌رغم برخی ضعف‌های شناخته شده در مقابل حمله‌ی تصادم، همچنان پرکاربردترین الگوریتم چکیده‌ساز است.

